

Bijlage 2 : Overzicht moties en toezeggingen

Motie Segers en Zijlstra – deradicaliseringsprogramma's

De leden Segers en Zijlstra hebben een motie¹ ingediend die de regering oproept te onderzoeken welke maatregelen genomen kunnen worden om ervoor te zorgen dat bij vervolging van terrorisme zoveel mogelijk ook een deradicaliseringsprogramma kan worden opgelegd.

Uit wetenschappelijk onderzoek naar de effectiviteit van deradicaliseringsprogramma's blijkt dat disengagement en deradicalisering een proces is dat alleen succesvol kan zijn als een persoon open staat voor verandering. Daarom heeft Nederland, gekozen voor het actief aanbieden van deradicaliseringsprogramma's in plaats van ze op te leggen. De inzichten waar deze keuze op is gebaseerd, gelden nog steeds.

Binnen het justitieel kader wordt waar mogelijk ingezet op disengagement. Geradicaliseerde personen aan wie door de rechter bijzondere voorwaarden zijn opgelegd, zoals een contact- of locatieverbod, staan onder toezicht van een gespecialiseerd reclasseringsteam, genaamd team Terrorisme, Extremisme en Radicalisering (TER). Binnen het reclasseringstoezicht bekijkt en bepaald team TER, samen met de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) en gemeenten, per individu welke inzet qua disengagement nodig is. Ook identificeert team TER risico's en mitigeert deze voor zover mogelijk door bijv. ondersteuning te bieden op het terrein van wonen, financiën, dagbesteding of door inzet van specialisten. Met specifiek op het individu toegesneden bijzondere voorwaarden wordt zoveel als mogelijk voorkomen dat iemand nog contacten onderhoudt met het (oude) extremistische netwerk. In het intensieve contact met de specialisten van team TER wordt continu gezocht naar alternatieven voor het extremistische netwerk en openingen om iemand te re-integreren in de samenleving. Daarbij wordt nauw samengewerkt met hulporganisaties en specialisten, waaronder de Exit-faciliteit, die in 2015 als onderdeel van het Actieprogramma Integrale Aanpak Jihadisme is opgericht. Wanneer gedurende de adviesfase (voorafgaand aan de uitspraak), blijkt dat het nuttig kan zijn om door middel van een aantal verkennende duidingsgesprekken met een specialist te onderzoeken in hoeverre de persoon open staat voor disengagement en deradicalisering, zal de reclassering adviseren om deze gesprekken, in de vorm van een bijzondere voorwaarde, op te leggen.

Na afloop van de justitiële titel kan een traject worden voortgezet bij bijvoorbeeld de Exit-faciliteit. Het continueren van het traject wordt als onderdeel van een breder plan van aanpak besproken in het lokale multidisciplinaire casusoverleg.

Uiteraard wordt vanwege de aanhoudende hoge dreiging doorlopend getoetst of het beleid en de daaruit volgende aanpak afdoende en passend is. Daarom is eerder dit jaar door de NCTV in samenwerking met de RN de opdracht gegeven aan de Universiteit van Leiden om de effectiviteit van team TER te evalueren. De evaluatie is naar verwachting eind 2017 gereed. Op basis van de evaluatie wordt bezien of er aanleiding is om het beleid op disengagement binnen het justitiële traject te veranderen of aan te scherpen.

Motie Tellegen – verschoningsrecht van Imams

Deze motie² ziet toe op het verschoningsrecht van imams. In Nederland bestaan geen officiële vereisten voor het voeren van de titel van imam (iedereen kan zich imam noemen). In Nederland bestaat een verschoningsrecht voor geestelijken. Imams kunnen zich hierop beroepen. Misbruik van (een beroep op) het verschoningsrecht dient echter te worden voorkomen. Voor potentieel misbruik van het verschoningsrecht is nadrukkelijk aandacht bij de nu lopende modernisering van het Wetboek van Strafvordering. Dit conceptwetsvoorstel is in consultatie gebracht.

---

¹ Motie Segers en Zijlstra, TK 2015-2016, TK 2015-2016, 29 754, nr. 378

² Motie Tellegen, 1 december 2016, TK-2016-2017, 34550 VI, nr 46

De islamitische gemeenschap heeft er baat bij de imams die hun werk doen vanuit goede bedoelingen, te registreren en te accrediteren. Het is aan de koepelorganisaties of besturen van religieuze instellingen om hierin het initiatief te nemen.

Motie Marcouch – signalen jihadisme

Het lid Marcouch³ heeft een motie ingediend waarin wordt verzocht ervoor te zorgen dat professionals alsnog de kennis, durf en bevoegdheden krijgen om achter de voordeur van gezinnen te kijken om hulp te bieden en te voorkomen dat andere gezinsleden ook radicaliseren. In reactie op deze motie berichten wij u als volgt:

De conclusie van de eerdere pilot waarbij de aanpak van het Preventie Interventie Team (PIT) is ingezet op broertjes en zusjes van geradicaliseerden in Amsterdam, laat zien dat er in de werkwijze van het PIT veel werkzame elementen zitten die benut kunnen worden voor deze doelgroep. De lessen uit de pilot zijn gedeeld met de meest betrokken gemeenten en worden via leerkringen en de Expertise Unit Sociale Stabiliteit uitgeleerd. Speciaal voor hulpverleners en professionals in het jeugddomein en de welzijnssector is er een maatwerktraining opgezet die binnenkort beschikbaar is onder het ROR. De opgedane kennis van het PIT is hierin verwerkt. Voor deze professionals staat het pedagogisch perspectief in de training centraal. Er wordt kennis over het fenomeen gedeeld, geoefend met mogelijke handelingsperspectieven en gesprekstechnieken en een aanzienlijk deel van de training zoomt in op de mogelijkheden van informatie-uitwisseling (bevoegdheden) van de professionals.

In verschillende maatregelen gericht op het tegengaan van radicalisering wordt hulp verleend achter de voordeur. Zo is het *Familiesteunpunt Radicalisering* bij uitstek een landelijke faciliteit die achter de voordeur komt bij gezinnen waar sprake is van zwaardere radicaliseringsproblematiek (dreiging, detentie, uitreis of poging daartoe) en die daarbij inzet op het voorkomen van radicalisering van broertjes, zusjes of andere familieleden. Iedere gemeente kan het Familiesteunpunt vragen gezinnen in hun gemeente te begeleiden. Naast trajectbegeleiding kan het Familiesteunpunt lokale professionals adviseren en bijstaan met kennis en expertise, bijvoorbeeld over de wijze van gespreksvoering. Veel (grotere) gemeenten hebben daarnaast ook eigen vormen van familieondersteuning waarbij ze bijvoorbeeld samenwerken met lokale zelforganisaties en stichtingen. Voorts worden bestaande sociale wijkteams toegerust om het onderwerp radicalisering als een van de mogelijke vormen van zorgwekkend gedrag, te borgen in de aanpak van de wijkteams. De lessen uit de PIT-aanpak zullen hierin meegenomen worden. Tot slot gebeuren er in veel gemeenten al zeer goede dingen en lopen diverse initiatieven om achter de voordeur te komen bij gezinnen die te maken hebben met mogelijke radicalisering, bijvoorbeeld via de sociale wijkteams en door, al dan niet in het casusoverleg, een optimale aansluiting te verzorgen tussen het zorgdomein en het veiligheidsdomein. Ook de opvoedondersteuning voor ouders ontbreekt hierin niet. De lokale context en gemeentelijke regie blijft hierbij leidend.

Motie Recourt- bescherming van moskeeën

Het lid Recourt⁴ diende een motie in waarin de regering verzocht wordt in gesprek te gaan met vertegenwoordigers van moskeeën en andere instellingen die zich bedreigd voelen en mogelijk beveiliging behoeven, en tot daadwerkelijke beveiliging over gaan in die gevallen waar het dreigingsbeeld daar aanleiding toe geeft. De motie beschouwt het kabinet als ondersteuning van beleid. De Nederlandse overheid is op regelmatige basis in gesprek met vertegenwoordigers van de moslimgemeenschap aangaande de veiligheid van moskeeën. Een nationale werkgroep bespreekt actualiteiten en veiligheidsvraagstukken aangaande de veiligheid van moskeeën. Het dreigingsbeeld is leidend voor het nemen van veiligheidsmaatregelen.

Op dit moment worden vanuit de nationale overheid geen beveiligingsmaatregelen geadviseerd bij moskeeën. Bij het eventueel nemen van beveiligingsmaatregelen moet in het oog gehouden

---

³ Motie Marcouch, 1 december 2016, TK 2016-2017, 34550 VI, nr. 57

⁴ Motie Recourt, 23 februari 2017, TK 2016-2017, 29 279, Nr 377

worden of het middel gegeven de omstandigheden passend en proportioneel is. Lokaal kan het beste beoordeeld worden welke eventuele maatregelen in de specifieke omstandigheden passend en proportioneel zijn. Om ook op lokaal niveau het gesprek tussen de overheid en de moskeebesturen te ondersteunen is de handreiking 'Veilige Moskee' ontwikkeld. De handreiking helpt door het aanreiken van kennis aanbevelingen en voorbeelden om de samenwerking tussen politie, gemeenten en moskeeën een impuls te geven.

Motie Van Toorenborg – behandeling Raad van State wetsvoorstel strafbaarstelling verblijf

Het lid Van Toorenborg heeft een motie⁵ ingediend die de regering verzoekt de Raad van State te vragen om het wetsvoorstel, dat de regering in voorbereiding heeft waarin onder andere verblijf in een door een terroristische organisatie gecontroleerd gebied strafbaar wordt gesteld en de termijn van voorlopige hechtenis wordt verlengd voor verdachten van terroristische misdrijven, zo snel als zorgvuldig mogelijk te beoordelen. Dit zodat de Kamer daarna deze wet als prioritair kan behandelen. Op vrijdag 31 maart heeft de Ministerraad ingestemd met het vragen van een spoedadvies aan de Raad van State met betrekking tot dit wetsvoorstel. Hiermee is deze motie afgedaan.

Toezegging – weerbaarheid meisjes

Tijdens het AO terrorismebestrijding van 24 november 2016 heeft de Minister van Veiligheid en Justitie toegezegd uw Kamer te informeren over het weerbaar maken van meisjes in de klas. Zoals ook in de beleidsbrief aangegeven is er nadrukkelijk aandacht voor het weerbaar maken van meisjes tegen radicalisering. Hiertoe is bijgedragen aan de voorstelling NADIA met aansluitende workshop in de klas die ingaat op radicalisering vanuit het perspectief van een meisje. NADIA speelt vanaf januari dit jaar in ten minste 80 klassen van het voortgezet onderwijs. Ook is aan kwetsbare islamitische meisjes van 13 tot 25 jaar een training beschikbaar gesteld om ze handelingsbekwaam te maken tegen de invloeden van radicalisering.

Toezegging – Europees Verdrag van de Recht van de Mens (EVRM)

Tijdens het AO terrorismebestrijding van 24 november 2016 heeft de Minister van Veiligheid en Justitie toegezegd, ook namens de Minister van Binnenlandse Zaken, u te informeren over de stand van zaken over het EVRM inzake terugkeerders. Nederland is in 1982 toegetreden tot het Vierde Protocol bij het EVRM. Onder artikel 3, tweede lid van het Vierde Protocol, is geregeld dat niemand het recht mag worden ontnomen het grondgebied te betreden van de Staat, waarvan hij onderdaan is. In deze verdragsbepaling zijn geen uitzonderingsgronden opgenomen, ook niet in de verdragstekst die dateert uit 1963. Deze verdragsbepaling betreft een codificering van de internationaal gewoonterechtelijke verplichting om eigen onderdanen terug te nemen. Met het oog op het terugkeerbeleid hecht Nederland aan deze verplichting en spreekt Nederland andere landen ook actief aan op het terug nemen van eigen onderdanen, wanneer zij zich illegaal in Nederland bevinden. Soms zijn er zwaarwegende redenen die het noodzakelijk maken een persoon het Nederlanderschap en daarmee het recht op terugkeer te ontnemen om de nationale veiligheid te beschermen. Het is nu mogelijk om van een persoon met dubbele nationaliteit die in het buitenland is en zich heeft aangesloten bij een organisatie die een gevaar voor de nationale veiligheid vormt, het Nederlanderschap te ontnemen en middels een daarop volgende ongewenstverklaring te voorkomen dat betrokkene legaal naar Nederland kan terugkeren. De wet die dit mogelijk maakt is op 1 maart 2017 in werking getreden.

Toezegging – weren niet-visumplichtige sprekers, en motie Tellegen over het opstellen van een lijst van extremistische sprekers binnen de EU

Naar aanleiding van de mondelinge vraag van het lid Heerma (31 januari 2017) heeft de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie toegezegd u te informeren over de mogelijkheden van het weren niet-visumplichtige sprekers.

---

⁵ Motie van Toorenborg, TK 2016-2017, 29 754, nr. 415

Voor personen met een paspoort uit de Europese Unie geldt binnen het Schengengebied vrij verkeer. Voor personen van buiten het Schengengebied, zowel binnen de Europese Unie als daarbuiten geldt dat zij visumplichtig zijn of vrijgesteld zijn van de visumplicht, en dan op basis van de vrije termijn in Schengen kunnen verblijven. Voor beide categorieën geldt dat het staand beleid is om personen die een bedreiging voor de openbare orde en/of de openbare veiligheid vormen geen visum te verlenen danwel geen vrije termijn te gunnen. Voor EU-onderdanen geldt de visumplicht niet en kan toegangswegering op deze gronden alleen plaatsvinden indien de vreemdeling vanwege zijn persoonlijke gedrag een actuele, werkelijke en ernstige bedreiging voor een fundamenteel belang van de samenleving vormt.

Daarnaast heeft het lid Tellegen⁶ een motie ingediend over het opstellen van een lijst van extremistische sprekers binnen de EU. De Nederlandse wetgeving voorziet in artikel 67 Vw2000 in de rechtsbasis om buitenlanders vanuit andere Schengenlidstaten, onder omstandigheden te weren uit Nederland. In de praktijk zullen eerder gedane of redelijkerwijs te verwachten uitspraken die anti-integratief, antidemocratisch of oproepend tot geweld of vijandigheid kunnen zijn, deze criteria van actueel, werkelijk en ernstige bedreiging niet halen. Daarmee is preventieve toegangswegering aan extremistische sprekers met de nationaliteit van een lidstaat van de Europese Unie niet realistisch. Het opstellen van een 'alerteringslijst' ter ondersteuning van overheidsprocessen of het samenstellen van een 'zwarte lijst' van Europese burgers van wie *op voorhand* is bepaald dat deze niet in Nederland in het openbaar mogen spreken is niet wenselijk. De Nederlandse Grondwet kent namelijk, als onderdeel van de grondwettelijke vrijheid van meningsuiting, een verbod op censuur. Deze grondwettelijke vrijheden vormen bovendien de hoeksteen van onze samenleving. De motie is hiermee afgedaan.

Toezegging Zijlstra en Klaver en motie Krol – uitzettingen Turkije

Zowel de toezegging als de motie⁷ zien toe op terrorisme gerelateerde uitzettingen vanuit Turkije naar Schengen landen, waarbij de EU-ingezetene of onderdaan niet langer naar een lidstaat van keuze kan worden uitgezet, maar alleen naar het land van herkomst. Zowel de EU-lidstaten en als de EU-instellingen spreken hierover met de Turkse autoriteiten, met als inzet dat terrorisme-gerelateerde uitzettingen plaatsvinden naar het EU-land van herkomst. Zo ook Nederland. Nederland en Turkije zijn nog steeds in gesprek over een voorstel over uitzettingen gericht op het vastleggen van de bestaande werkpraktijk en het maken van aanvullende afspraken. Wanneer deze gesprekken zijn afgerond, zal de minister van Veiligheid en Justitie uw Kamer hierover informeren.

Daarnaast stemmen de EU lidstaten hun nationale aanpak van terugkerende jihadstrijders met elkaar af, waarbij onder meer aandacht is voor samenwerking met derde landen, re-integratieprogramma's en interventies gericht op terugkerende vrouwen en kinderen. Deze afstemming vindt onder meer plaats in de EU kopgroep jihadisme, waarin Nederland een actieve rol speelt. Zo hebben de meest betrokken lidstaten in de EU kopgroep afgesproken om zowel in Turkije zelf als tussen de hoofdsteden elkaar goed te informeren over ontwikkelingen in de samenwerking en waar mogelijk gezamenlijk op te trekken richting de Turkse autoriteiten.

Motie Van der Staaij, Van Toorenborg en Segers - gebiedsverbod

De leden Van der Staaij, Van Toorenborg en Segers⁸ hebben een motie ingediend die vraagt om een onderzoek naar de mogelijkheden om binnen het Verdrag van Schengen te komen tot een gebiedsverbod voor Nederland voor inwoners van andere (Europese) staten of een verbod om naar een of meerdere (Europese) staten uit te reizen. Gezien het vrij verkeer van personen dat geldt binnen de EU en de opheffen Schengenbinnengrenzen zullen de mogelijkheden om te komen tot

---

⁶ Motie Tellegen, 28 april 2016, TK 2015-2016, 34359, nr. 21

⁷ Motie Krol, 7 april 2016, TK 2015-2016, 29754, nr. 383

⁸ Motie Van der Staaij, Van Toorenborg en Segers, 12 oktober 2016, TK 2016-2017, 29754, nr. 399

een gebiedsverbod voor inwoners van (EU) staten samen met de andere EU lidstaten moeten worden verkend. Nederland zal dit daarom op EU-niveau bespreken in onder andere EU-raadswerkgroepen.

Ten aanzien van het verbod om Nederland uit te reizen is het sinds 1 maart 2017 mogelijk om een verbod op te leggen om het Schengengebied te verlaten wanneer het gegronde vermoeden bestaat dat een persoon zal uitreizen met het doel zich aan te sluiten bij een terroristische organisatie op de lijst. Op dit moment staan Al Qa'ida, ISIS en Hay'at Tahrir al-Sham op de lijst. Het doel van de maatregel is het voorkomen van aansluiting bij terroristische organisaties, daarmee is het niet mogelijk om de reisbewegingen binnen het Schengengebied te beperken.

Toezegging – Uitspraak Eindhoven t.a.v. extremistische sprekers

Naar aanleiding van de mondelinge vraag van het lid Heerma (31 januari 2017) heeft de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie toegezegd u te informeren over het preventief optreden tegen extremistische sprekers n.a.v. de uitspraak in Eindhoven.

De rechtbank Oost-Brabant in de bodemprocedure over het verbod van de komst van gastsprekers naar een conferentie in Eindhoven⁹ brengt in herinnering dat de burgemeester niet bevoegd is om de toelaatbaarheid van verwachte publieke uitingen vooraf inhoudelijk te toetsen. De Grondwet en de Wet openbare manifestaties gaan immers uit van een verbod van censuur en van de vrijheid van religie en van vergadering en betoging. Een burgemeester mag dus geen spreker weren van een religieuze bijeenkomst op grond van wat hij *mogelijk* gaat zeggen.

Via maatregel 20F uit het Actieprogramma blijft het voor de rijksoverheid mogelijk visa in te (laten) trekken of te (laten) weigeren. Burgemeesters kunnen organisaties die extremistische sprekers uitnodigen aanspreken op ongewenst gedrag. Overleg kan leiden tot het intrekken van uitnodigingen van sprekers, zoals in december 2016 in Eindhoven is gebeurd. Tot slot blijven mogelijkheden om te handhaven bij overtreding van de wet onverminderd bestaan.

Overig- Prepaid SIM-kaarthouders

De ambtsvoorganger van de minister van Veiligheid en Justitie heeft bij gelegenheid van het Algemeen Overleg over terrorismebestrijding met de vaste commissie voor Veiligheid en Justitie van de Tweede Kamer op 7 september 2016 het voornemen geuit om de effectiviteit van een verplichte registratie van prepaid SIM-kaarthouders ten behoeve van terrorisme- en criminaliteitsbestrijding te onderzoeken. Het zou daarbij, kortgezegd, gaan om een verplichting tot registratie van de naam- en adresgegevens van degene die een prepaid SIM-kaart wil aanschaffen. Dit voornemen vond mede zijn oorsprong in de constatering dat een aantal Europese landen, bijvoorbeeld Duitsland, een verplichte registratie van prepaid SIM-kaarthouders kent dan wel, zoals België, de invoering van een dergelijke maatregel in voorbereiding had.

In opdracht van de ambtsvoorganger van de minister van Veiligheid en Justitie is, met betrokkenheid van het openbaar ministerie, de nationale politie, inlichtingen- en veiligheidsdiensten en het ministerie van Economische Zaken, een inventarisatie uitgevoerd naar de effectiviteit van een verplichte registratie van prepaid SIM-kaarthouders. Via deze weg wordt uw Kamer geïnformeerd over het standpunt van de minister van Veiligheid en Justitie dienaangaande.

In het kader van de inventarisatie is onder andere gekeken in hoeverre andere lidstaten van de Europese Unie bekend zijn met een verplichte registratie van prepaid SIM-kaarthouders en naar de ervaringen in de praktijk daarmee. Tevens zijn relevante technologische ontwikkelingen geanalyseerd, zoals de ontwikkeling in de toepassing van andere communicatiemiddelen dan telefonie en SMS, en de impact daarvan op de effectiviteit van een verplichte registratie van prepaid SIM-kaarthouders. De inventarisatie is beperkt tot de effectiviteit van een verplichte registratie van prepaid SIM-kaarthouders. De proportionaliteit van een dergelijke maatregel in termen van financiële kosten, administratieve lasten en inbreuk op de privacy is niet onderzocht.

---

⁹ 30 Januari 2017, ECLI:NL:RBOBR:2017:415, SHE 16/2650.

Deze aspecten zijn vanzelfsprekend relevant voor beoordeling van de wenselijkheid van de maatregel, maar zijn aan de orde eerst na beantwoording van de effectiviteitsvraag.

Uit de inventarisatie is – mede gelet op de fraudegevoeligheid van een dergelijke maatregel en de huidige diversiteit aan communicatiemogelijkheden – niet gebleken dat van een verplichte registratie van prepaid SIM-kaarthouders een significant profijt voor de uitvoeringsdiensten bij de opsporing van criminelen en terroristen wordt verwacht. De minister van Veiligheid en Justitie hecht eraan te benadrukken dat alle betrokken organisaties en uitvoeringsdiensten deze conclusie onderschrijven, hetgeen vanzelfsprekend is betrokken bij de standpuntbepaling, en ziet dan ook geen aanleiding om wet- of regelgeving te entameren die zou strekken tot introductie van een dergelijke maatregel.

Met betrekking tot de Europese context kan worden opgemerkt dat een aantal Europese landen een registratiesysteem voor prepaid SIM-kaarthouders kent. De wijze waarop het registratiesysteem is vormgegeven varieert. De ervaringen in die landen laten evenwel zien dat de maatregel erg fraudegevoelig is vanwege een veelheid aan manieren om een verplichte registratie te omzeilen, bijvoorbeeld door gebruik van valse identiteiten of katvangers. De meeste Europese landen met een registratiesysteem hebben de desbetreffende regeling geruime tijd geleden ingevoerd, in een periode waarin de toepassing van (mobiel) internet en communicatiemethoden sterk van de huidige tijd verschilden. Als gevolg daarvan werd de effectiviteit van de maatregel op het moment van invoering anders beoordeeld. Immers, een decennium geleden verliep mobiele communicatie vrijwel geheel via telefonie en SMS, terwijl thans de toepassing van mobiel internet een veelvoud aan communicatiemogelijkheden biedt. Een SIM-kaart biedt geen mogelijkheid tot identificatie van de deelnemers aan die vormen van communicatie.

Een aantal andere Europese landen heeft, net als Nederland, geen registratiesysteem. Het Verenigd Koninkrijk heeft recent, op grond van vergelijkbare overwegingen als hierboven uiteengezet, de eerder al gemaakte keuze om van verplichte registratie af te zien nog eens herbevestigd.¹⁰ Van een gezamenlijke EU-aanpak of een eensluidende Europese benadering op dit terrein is allerm minst sprake. Op EU-niveau bestaan daartoe op dit moment ook geen voornemens. Nederland zal de ontwikkelingen op dit terrein in andere Europese landen wel blijven volgen.

---

¹⁰ <http://www.parliament.uk/business/publications/written-questions-answers-statements/written-question/Lords/2016-09-08/HL1720/>